

Aan de staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschappen
dr. F. van der Ploeg
Postbus 25000
2700 LZ Zoetermeer

01.2476-U

10 september 2001

Betreft: reactie directie Rijksmuseum op Rijksmuseumdebat

Zeer geachte Staatssecretaris,

Hierbij treft u aan, zoals ook aangekondigd in uw brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer van 4 april 2001, de reactie van de directie van het Rijksmuseum op het maatschappelijk debat dat het afgelopen halve jaar in tal van fora over Het *Nieuwe* Rijksmuseum is gevoerd.

De reactie van het Rijksmuseum is aangevuld met een opgave van hetgeen over het Rijksmuseum in de pers verscheen.

Het Rijksmuseum heeft aan de maatschappelijke discussie rond de voorgenomen renovatie en herinrichting van het gebouw veel vruchtbare ideeën ontleend. Het voelt zich gesterkt door de constatering dat de instelling in brede kring op warme belangstelling kan rekenen. Het was leerzaam te merken hoe het huidige museum beleefd wordt en welke wensen en verwachtingen er ten aanzien van het (toekomstig) functioneren van deze nationale instelling leven. Suggesties en afwegingen in de debatten waren niet altijd nieuw, maar de kracht of frequentie waarmee bezwaren of enthousiasmes werden geformuleerd, hadden vaak hun eigen zeggingskracht en riepen op tot nadere afweging. Dit heeft tot bijstellingen en verfijningen van eerdere nota's en standpunten aanleiding gegeven.

Een aantal van de voornaamste conclusies wordt in de voorliggende brief verwoord. Er is niet voor gekozen de Beleidsvisie 'Het Rijksmuseum in de 21ste eeuw' (1998) en de brochure 'Het *Nieuwe* Rijksmuseum. Voor het publiek van de 21ste eeuw', die in september 2000 als aanvulling daarop verscheen, nog eens over te doen. De uitvoerige beschrijving van de voornemens van het Rijksmuseum aldaar behoudt in grote lijnen haar geldigheid. Het museum reageert thans vooral op kwesties die in het brandpunt van de debatten hebben gestaan.

Debatten en publieksonderzoek

De ophanden zijnde renovatie van het Rijksmuseum heeft de tongen (en gedachten) in ons land losgemaakt. Mede ten behoeve van de beeldvorming van de architect is in het afgelopen jaar een maatschappelijke discussie bevorderd die beoogde zoveel mogelijk meningen en deskundigheid bij de totstandkoming van het nieuwe Rijksmuseumconcept te betrekken. Parallel aan het debat in de Beurs van Berlage op 6 februari 2001, werd door de Stichting Arcam een discussie belegd waarin vooral de architectuur centraal stond. Sindsdien werden, steeds in samenwerking met, of op instigatie van het museum, nog

bijeenkomsten over deelvraagstukken belegd. Het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap stelde op 18 mei vooral de kwestie van de integratie van geschiedenis en kunst en de rol van buitenlandse kunst aan de orde. Op 2 juli kwam de toerismesector bijeen, en op resp. 27 en 28 augustus werd in het museum gedebatteerd met vertegenwoordigers uit de wereld van allochtonen en docenten. Een in de zomer van 2001 door Motivaction verricht kwalitatief publieksonderzoek, onder Rijksmuseum-bezoekers en niet-bezoekers, ging dieper in op een aantal van de meest prangende vragen.

Voortraject

Aan het 'officiële' debat in de Beurs van Berlage was reeds een stevig traject voorafgegaan, waarin, op verzoek nog van uw ambtsvoorganger A. Nuis, een beleidsvisie door de museumdirectie werd ontvouwd en presentaties van plannen en discussies in vakkringen in binnen- en buitenland plaatsvonden. Zowel de Raad voor Cultuur als uzelf had vervolgens in 1999 al geadviseerd c.q. gereageerd op de beleidsvoornemens en uitgangspunten geformuleerd, die het museum heeft omhelsd. De Raad voor Cultuur was gecharmeerd van het integratieconcept, mits niet ten koste van 'het basisverhaal van onze geschiedenis'. Ten aanzien van de plannen rond de integratie van kunst en geschiedenis was ook al enige polemiek in de media gevoerd. De wens was niettemin groot dat met name de architecten die naar de renovatieopdracht dongen hun voordeel zouden kunnen doen met de discussies. Tevens werd met hetzelfde oogmerk een aantal vooraanstaande auteurs gevraagd bijdragen aan de discussie te leveren, die in deze periode verschenen in een essay-bundel.

Integratie kunst en geschiedenis

Het debat concentreerde zich vooral op de wijze van presenteren in Het *Nieuwe* Rijksmuseum. De renovatie behelst natuurlijk veel meer dan presentatie alleen, maar hierop zal in dit kader alleen zijdelings worden ingegaan. Van de voornemens van het Rijksmuseum stonden die rond de integratie van kunst en geschiedenis in de discussies centraal. Daarnaast hield het vraagstuk hoe om te gaan met de presentatie van de 20ste eeuw velen bezig.

De Beleidsvisie van 1998 schiep bij een aantal historici, in navolging van kanttekeningen van de Raad voor Cultuur, ongerustheid ten aanzien van de blijvende zichtbaarheid van 'het verhaal van de Nederlandse geschiedenis als geheel'. Gevreemd werd dat dit - opgaand in de dialoog met beeldende kunst - minder herkenbaar zou zijn. Daartoe wellicht uitgenodigd door de tekst van de Beleidsvisie van 1998 klonk hier en daar de roep om een afzonderlijk Nationaal Historisch Museum of - voor de 20ste eeuw - een Nederlands equivalent van het Haus der Geschichte in Bonn. Opvallend vaak waren het juist kunsthistorici die hiertoe opriepen. Hun motivatie lijkt echter eerder ingegeven door de voorkeur voor een Rijksmuseum als puur kunstmuseum dan door een specifieke bezorgdheid om de presentatie van de geschiedenis van Nederland.

Het Rijksmuseum gaat niet overstag voor de argumenten van sommigen dat het zijn historische collecties zou dienen af te stoten of te isoleren. Niet alleen zou dit vanuit de collecties gezien een heilloze breuk met 200 jaar verzamelgeschiedenis betekenen - 80% van de collectie bestaat uit voorwerpen die zowel kunst- als historisch voorwerp zijn - publieksonderzoek en museumpraktijk sterken ons in de overtuiging dat juist de historische dimensie van het museum kansen biedt bij het boeien van doelgroepen die de drempel van het museum nu te hoog vinden. Ook internationaal is de combinatie uniek.

De keuze voor een geïntegreerde presentatie berust vooral op de afweging dat hiermee aan het bijzondere karakter van de Rijksmuseum-collecties meer recht kan worden gedaan en een aanzienlijke meerwaarde te realiseren valt tegenover de handhaving van de huidige - deels zeer kunstmatige - scheiding van collecties. Uit het deze zomer uitgevoerde publieksonderzoek blijkt dat de ideeën omtrent een gemengde presentatie velen aanspreken. Ook tijdens het Berlagedebat werd gesteld: 'We hebben nu een unieke gelegenheid om de ongelukkige scheiding van disciplines te doorbreken'. Prominente historici als de hoogleraren Jan Bank en Niek van Sas spraken zich intussen nadrukkelijk voor het behoud van kunst en geschiedenis binnen de Rijksmuseummuren uit.

Proefopstellingen

Voor velen is het moeilijk te oordelen over de voornemens voor geïntegreerde opstelling. Woorden zijn niet altijd in staat het beeld dat de museumstaf voor ogen staat over te dragen. Tijdens de discussies is de suggestie gedaan om proefopstellingen te maken. Het museum onderzoekt of het voorafgaand aan, of tijdens, de renovatie proefopstellingen zou kunnen realiseren, wellicht in virtuele vorm of op een tijdelijke locatie aan de Zuidas, te creëren voor gezamenlijk gebruik met het Stedelijk Museum dat in dezelfde periode gesloten is voor verbouwing en uitbreiding.

Tijdens de gedachtewisselingen leek het draagvlak voor gemengde presentatie in Het *Nieuwe* Rijksmuseum aan sterkte te winnen wanneer deze gestalte zou krijgen via ensembles die, op een sprekende wijze geordend, korte verhalen zouden vertellen. Daarbij benadrukt vrijwel een ieder dat het authentieke voorwerp tot zijn recht moet komen. De parels bepalen de kwaliteit van het snoer. Van Sas stelde: 'mengen waar het kan, scheiden waar het moet'.

Nationale schatkamer

Het begrip 'Nationale schatkamer', dat het Rijksmuseum sinds een decennium hanteert om zowel uitdrukking te geven aan de veelzijdigheid van de collecties, als aan zijn bijzondere positie binnen Nederland, dient zorgvuldig te worden gebruikt. Het Rijksmuseum ontkomt er niet aan een 'identiteitsfabriek' te zijn, maar dient daar behoedzaam mee om te gaan in een periode waarin de maatschappij qua samenstelling sterk evolueert. Het Rijksmuseum zal in de veelstemmigheid van de bevolking zoeken naar hetgeen de Nederlanders gemeen hebben en verbindt. Voor nieuwkomers kan het een rol vervullen bij de inburgering en kennismaking met het nieuwe woonland en in een aantal gevallen een link leggen met het land van herkomst.

De actieradius

Naast een grote rijkdom aan zowel praktische als irreële suggesties, bleek tijdens de discussies evenzeer hoe beperkt soms de visie van zowel bezoekers als niet-bezoekers op het museum en zijn actieradius is. Er is onbekendheid met tal van aspecten van het terrein dat het Rijksmuseum thans bestrijkt. Dit is begrijpelijk bij niet-bezoekers, wier imago van de instelling in sterke mate door eenzijdige aandacht in de media is gevormd en niet aan de werkelijkheid is getoetst. Hun Rijksmuseum lijkt vaak tot De Nachtwacht gereduceerd. Het Rijksmuseumpubliek wordt echter sinds lang gevormd door talrijke deelpublieken met deelinteresses voor het museum.

Naast geluiden over een scheiding van geschiedenis en kunst, gingen ook stemmen op die pleitten voor afstoting van hele verzamelgebieden. Behalve de afdeling Nederlandse geschiedenis werd dit ook geopperd voor alle kunstonderwerpen en voor de Aziatische en niet-Nederlandse Europese kunst. Er waren suggesties voor een apart museum voor werken op papier, en sommige reductionisten gingen zover het museum terug te willen brengen tot een schrijn voor alleen de Nederlandse 17de-eeuwse schilderkunst.

De plaats van buitenlandse kunst, Europese zowel als niet-westerse, binnen het Rijksmuseum was niet onbetwist, maar velen zagen - net als het museum zelf - een interessante rol voor de wisselwerking tussen 'vreemd' en 'eigen'. Gerard Rooijackers (KOG-debat) achtte de buitenlandse objecten onmisbaar voor de Nederlandse 'culturele biografie'. Verwierf Nederland niet onlangs Mondriaan's 'Victory boogie-woogie' als nationaal icoon?

Presentatie

Een andere tegenstelling betrof de voorkeur van diegenen die liever minder voorwerpen mooi en ruim gepresenteerd zien versus bezoekers die zo veel mogelijk voorwerpen willen zien. Strenge selectie van top-werken spreekt de één aan, terwijl de ander liefst het hele depot leeghaalt. Niet-bezoekers, zo stelt het publieksonderzoek, worden vaak afgeschrikt door de indruk dat men in het museum overstelpt zal worden met een onvatbare veelheid objecten. Ook Marita Mathijssen waarschuwt voor 'ontmoedigende hoeveelheden'. Henk Hofland maant het museum: 'Door meer te tonen - waartoe gezien de omvang van de collectie de verleiding groot is - probeert men zich van een zo groot mogelijk publiek te verzekeren. Maar al doende nadert men dichterbij het risico dat meer bezoekers slachtoffer van de 'museumziekte' zullen worden: visuele oververzadiging.'

De 20ste eeuw

Er wordt uiteenlopend gedacht over het voornemen van het museum ook de 20ste (en 21ste) eeuw te tonen, waar het de geschiedenispresentatie betreft. Hoewel sommigen een oprukken van eigen tijd in het bastion van de Gouden eeuw als bedreigend ervaren, overheerste het gevoel dat een Rijksmuseum dat het heden in presentatie en verzamelen zou verwaarlozen een 'gemankeerd verhaal' (Boekmancahier) vertelt.

Mede als resultaat van discussies in zowel de media als met de Raad voor Cultuur is het concept inzake de presentatie van de 20ste-eeuwse geschiedenis sinds de Beleidsvisie van 1998 op een aantal punten bijgesteld. Op basis van de overtuiging dat geschiedenis vanuit het heden geschreven en geactualiseerd wordt, is het thans het voornemen de 20ste-eeuwse geschiedenis tot en met de Tweede Wereldoorlog in een vaste opstelling te presenteren, en de periode erna via een jaarlijks wisselende presentatie aansluitend in hetzelfde circuit vorm te geven. Bij de tweede helft van de afgelopen eeuw kunnen thema's via de eigentijdse media (bijvoorbeeld journaalfilms, fotografie, geluid) aanschouwelijk gemaakt worden. Met de recente tentoonstellingen over de Japanse bezetting van Indonesië (samenwerking met NIOD) en 'Zimmer Frei' over de naoorlogse relatie met Duitsland (met het Haus der Geschichte, Bonn), is met deze benadering inmiddels ervaring opgedaan.

Er is op gewezen - ook door het museum zelf - dat het de bezoeker zou kunnen bevreemden wanneer na over de periode Middeleeuwen-1900 een 'integraal' circuit van kunst en geschiedenis te hebben afgelegd, in de finale de 20ste eeuw alleen vanuit

historisch perspectief zou worden belicht. Om hier geen geforceerd contrast te scheppen zal ook de 20ste-eeuwse geschiedenis, analoog aan de presentatie van de perioden ervoor, mede en in belangrijke mate via kunstvoorwerpen gerepresenteerd worden. Dit betekent niet dat de taak van het Stedelijk Museum nog eens zachtjes wordt overgedaan. De keuze aan kunstwerken zal anders gemotiveerd zijn en voor de kunstgeschiedenis als zodanig ook niet 'representatief' hoeven zijn.

Het gebouw

Het Rijksmuseumgebouw kent, net als in 1885, nog steeds zowel zijn bewonderaars als felle verguizers. Sommigen zien graag alle oude decoraties hersteld, terwijl elders een lans voor volledige sloop van het gebouw of het interieur gebroken wordt. Er heerst twijfel of het gebouw in de 21ste eeuw nog kan functioneren. Vanuit een positievere invalshoek klinken echter tegenstemmen die zeggen: houd bij het plannen maken goed in de gaten wat het gebouw 'kan'. Het gebouw zelf is 'honderd procent als kunstwerk bedoeld' en richt je daarnaar.

Van der Woud vreest in zijn essay echter dat het klakkeloos aanvaarden van het gebouw van Cuypers het tot een 'sarcofaag' om de collectie zou kunnen maken. Hij vraagt de architect om te streven naar een 'nieuwe architectuur die de oude in zich opneemt' en transformeert tot een nieuwe werkelijkheid: 'De verstarring wordt in die nieuwe architectuur niet bestreden, ze transcendeert naar een verrassende en misschien verwarrende ambiguïteit'.

Dit is een visie die het museum aanspreekt. Het Rijksmuseum gelooft in zijn gebouw en heeft eerherstel van de architectuur van Cuypers tot een der doelstellingen van de renovatie gemaakt. Niet 'Terug naar Cuypers' is hierbij het motto, maar 'Verder met Cuypers'.

Voor wie?

De essentiële vraag voor wie Het *Nieuwe* Rijksmuseum moet zijn is ook verreweg de moeilijkste en werd heel verschillend beantwoord. Een museum 'voor iedereen' is makkelijk gezegd, maar wat is de realiteit ervan? Het Rijksmuseum ontkomt niet aan de spanning tussen de twee polen van 'cultureel hooggebergte' en 'massa-attractie' (Van der Woud). Publieksonderzoek liet zien dat de kloof tussen bezoekers en niet-bezoekers van het Rijksmuseum vaak geen toevallige is. Wat de één zoekt, ja zelfs in vervoering brengt, is saai en oninteressant voor een ander, of schrikt zelfs af. Simpelweg de dierbaarste wensen van niet-bezoekers vervullen, en alle kaarten zetten op een levendig info-tainment, zou de vaste klanten van het museum kunnen vervreemden. Het museum zal echter door middel van gerichte projecten aansluiting trachten te zoeken bij de belevingswereld van de niet-bezoekers om hen te verleiden tot meer contact met het nationale erfgoed.

Specifieke doelgroepen en jongeren

Het Rijksmuseum heeft een lange traditie op het gebied van educatie en zal deze onverminderd voortzetten. Velen zagen voor het museum een taak weggelegd 'jongeren gevoelig te maken voor kunst', maar concrete suggesties voor het vergroten van het culturele rendement waren er weinig. Hofland en Mathijssen benadrukten in hun essays sterk de rol van het onderwijs bij het voorbereiden van museumbezoek: 'De ingang tot het museum is de deur van de school'. Tijdens het docentendebat werd dit bevestigd. De docenten dienen altijd 'medeverantwoordelijk' te zijn: 'Leg het niet [alleen] bij het museum neer' (Will Bouwman). Bij het Nieuwe Nederlandersdebat werd aanvullend gesteld: 'ruim de

helpt van alle schoolgaande kinderen hebben ouders van niet-Nederlandse afkomst [in de grote steden], dus je bereikt je doelgroep natuurlijkerwijs!'.

Het Rijksmuseum overweegt het Teekenschoolgebouw in te zetten voor de creatie van een activiteitencentrum of kindermuseum, waar via interactiviteit en zogenaamd 'ervaringsleren' jongeren en specifieke doelgroepen vertrouwd kunnen worden gemaakt met de belevingswereld van het museum.

Toerisme

De bezoekers van het Rijksmuseum worden vaak gescheiden in binnen- en buitenlands bezoek, waarbij de laatste categorie gemakshalve met 'toeristen' worden aangeduid. Dit is incorrect. Publieksonderzoek toonde eerder al aan dat zo'n 65% van het museumbezoek, en dus ook het overgrote deel der Nederlandse bezoekers, tot de categorie toerist behoort.

Er werd tijdens het toerismedebat geconstateerd dat er in het Rijksmuseum met het 'primaire product eigenlijk niets mis' was. De service eromheen, daar kan veel aan verbeterd worden. Veel bezoekers weten maar heel weinig van de instelling die ze gaan bezoeken en vormen hun oordeel op basis van het plezier dat de eerste kennismaking oplevert. De 'zap'toerist wil vooral veel doen in korte tijd. Als entree en route door het museum en het vinden van voorzieningen moeizaam verlopen, heeft dit een nadelig effect op de aantrekkelijkheid voor deze groep en zullen de touroperators hun werkterrein verleggen.

Vertegenwoordigers uit de toerimesector waren het erover eens dat het aanbieden van een aantal behapbare 'verhalen' - dat kunnen ook kleine wisselende tentoonstellingen zijn - voor de 'in depth-belevens' kunnen zorgen die het bezoek hanteerbaar maakt. Dit heeft de voorkeur boven de gebruikelijke 'botte optelsom' van alle voorwerpen op een rij. Ook zij denken dat het enorme aanbod van het museum velen afschrikt. Het museum voelt zich gesteund in de opvatting dat 'groter' bij de renovatie geen vanzelfsprekend pluspunt is.

De toerist heeft baat bij een duidelijk highlights-verhaal. Dit vergt 30% van het circuit voor 70% van de bezoekers, zodat de 'smaakmakende' 30% in rust 70% van het overige circuit voor zichzelf heeft. De sector waardeert de duidelijke positionering van tentoonstellingen in een aparte vleugel als een pluspunt.

Verlenging van de openingstijden staat hoog op de prioriteitenlijst, en niet alleen bij de toerimesector.

Voornaamste conclusies naar aanleiding van het publieke debat

- Het Rijksmuseum leeft bij velen!
- De wens is minder het 'product' zelf aan te passen, alswel er meer mee te doen.
- Er is geen noodzaak de doelstelling of missie te wijzigen. Het Rijksmuseum blijft een museum voor kunst en geschiedenis, maar toont in de toekomst nadrukkelijker hun onderlinge samenhang.

- Het museum is niet overtuigd door suggesties alleen kunst of alleen bepaalde soorten kunst te tonen. Naast de kwaliteit onderscheidt juist ook de veelzijdigheid van de collecties het museum positief van andere musea, nationaal en internationaal.
- Het museum overweegt geen uitbreiding tot 'wereldmuseum' in de zin dat het nieuwe gebieden als archeologie, Afrikaanse kunst e.d. zou omhelzen. De uitbreiding van de actieradius met nieuwe aspecten van niet-Europese kunst ligt niet voor de hand, hoewel wellicht iets meer kunst van de Islam welkom zou zijn.
- Het museum blijft inzetten op de meerwaarde van een zgn. gemengde of geïntegreerde opstelling, van kunst, kunsthistorie en geschiedenis, geordend langs een tijdlijn, van de Middeleeuwen tot en met het heden.
- Bij de integratie van geschiedenis en kunst staat voorop dat de authentieke voorwerpen in hun esthetische of historische uitstraling nooit mogen worden overschaduwd door een overdaad aan bijwerk (tekst, vormgeving). Contextualisering dient liefst op een niet-nadrukkelijke, impliciete wijze gestalte te krijgen. Het individuele voorwerp dient op eigen merites genoten te kunnen worden.
- De museumstaf gelooft niet in het al te simpele oordeel dat kunst en/of geschiedenis voor een hedendaags publiek voor zichzelf spreken, maar zal zich anderzijds hoeden voor een aan de voorwerpen opgedrongen thematiek. Het museum bevordert heldere, duidelijke informatie en een thematische geleiding van de presentatie in sprekende ensembles, in een goed ritme over het gebouw gespreid.
- Voor de presentatie van de 20ste eeuw zal ook een beroep worden gedaan op de zeggingskracht van de beeldende kunst. In de programmering zal meer aandacht worden besteed aan fotografie.
- Het parcours wordt ingericht op samenhang en meerwaarde in verschillende betekenislagen. De vrije keus van de bezoeker staat voorop, qua route, bezoeksduur en verschillende informatiedragers.
- In de vaste presentatie hanteert het museum een tweedeling in een hoofdparcours (een gemengde opstelling, chronologisch geordend) en een zgn. 'schatkamer' (specifieke collecties naar materiaal geordend).
- De wijze van opstelling zal ook in dienen te spelen op de geuite verlangens naar magie en mysterie. Een geraffineerde groepering in evocatieve ensembles zal niet alleen lijn in de veelheid moeten brengen, maar heeft ook de bedoeling sterke indrukken bij de bezoekers achter te laten.
- Nieuwe media blijven ondersteunend en bij de toepassing ligt de nadruk op de gebruikersvriendelijkheid. De inzet ervan voor publieksinformatie zal zijn gebaseerd op het uitgangspunt van individuele keuzevrijheid voor de bezoekers.

- Het Rijksmuseum onderzoekt of het voorafgaand aan, of tijdens, de renovatie proefopstellingen zou kunnen realiseren. Denkbaar is dit in een virtuele vorm te gieten.
- Het museum streeft naar openheid, toegankelijkheid en levendigheid, maar zal er voor hoeden dat deze ten koste gaan van de mogelijkheid geconcentreerd van de collectie te genieten.
- Via een nieuw te creëren activiteitencentrum, mogelijk in het Teekenschool-gebouw, kunnen meer activiteiten voor jongeren en andere specifieke doelgroepen geboden worden (leren door ervaring).

Reactie op de visie van architecten Cruz y Ortiz

Het museum was vertegenwoordigd in de beoordelingscommissie die de keuze voor de architect heeft gemaakt. Bij de presentatie van hun visies op het Rijksmuseum in april 2001 bleek dat de architecten zich inderdaad door het debat hadden laten inspireren, hoewel sommigen het zich permitteerden volstrekt tegendraadse oplossingen aan te dragen.

De keuze voor de visie van Cruz y Ortiz kan binnen het museum op brede steun rekenen. Het ontwerp getuigt van een groot begrip voor de logistieke problemen van het gebouw en draagt daarvoor fraaie oplossingen aan.

- De visie van Cruz y Ortiz past goed bij de wensen die het museum formuleerde ten opzichte van het geïntegreerd presenteren van de collecties en up-to-date publieksvoorzieningen. Uitgangspunt voor het gebruik van het gebouw is de door Cuypers neergelegde hoofdstructuur, waarbij weer alle drie verdiepingen voor de presentatie van de collecties bestemd worden.
- De vormgeving van de ingangspartij en de opening van de binnenhoven beantwoorden aan de wens tot meer openheid en duidelijker toegankelijkheid. De band met de stad wordt ermee versterkt.
- De waardering van de architecten voor de oorspronkelijke structuur van Cuypers' gebouw en het voornemen decoratie waar zinvol terug te brengen strookt met de visie van het museum.
- De bereikbaarheid van de Philipsvleugel, direct vanuit de centrale ingangspartij, is een groot winstpunt en maakt een aparte ingang aan het Museumplein (en daarmee verdubbeling van faciliteiten) overbodig.
- Door de functie van tijdelijke tentoonstellingen van het hoofdgebouw naar de Philipsvleugel te verplaatsen, ontstaat een betere logistieke scheiding van grote publieksstromen.
- Het museum is enthousiast over de centrale situering tussen het hoofdgebouw en de Philipsvleugel die Cruz y Ortiz voor een Aziatische vleugel hebben gesuggereerd.

- Bij de presentatie van hun visies zagen de meeste architecten voor Het *Nieuwe* Rijksmuseum geen wezenlijk probleem in de doorgaans als moeizaam ervaren combinatie van onderdoorgang/entree en fietspad. Doordat bij Cruz y Ortiz het va-et-vient tussen de heropende binnenhoven een verdieping lager dan het maaiveld plaatsvindt, lijkt de interferentie van de fietser inderdaad minder bedreigend.

Gevoel voor schoonheid en besef van tijd is wat het Nieuwe Rijksmuseum zijn bezoekers wil bijbrengen. Het museum heeft de integrale aanpak van het gebouw tevens benut om een nieuwe visie te ontwikkelen over de presentatie van de collectie. Door schilderkunst, beeldhouwkunst en kunstnijverheid met Nederlandse geschiedenis in een geïntegreerde samenhang langs een chronologische lijn te presenteren denkt het een aanzienlijke meerwaarde te realiseren die het samenwonen van deze unieke collecties nog beter legitimeert.

Het *Nieuwe* Rijksmuseum meent met de realisatie van al haar ambities beter uitgerust te zijn om ook in de nieuwe eeuw op een eigentijdse en toonaangevende wijze te functioneren. Daartoe dient het museum zowel in installatie-technische zin, op facilitair gebied en qua esthetische en educatieve presentatie een ambitieuze inhaalslag te plegen en te komen tot een hoogwaardige dienstverlening aan het publiek. Alle verdiepingen van het hoofdgebouw worden aan de permanente presentatie van de collectie - en daarmee aan het publiek - teruggegeven.

Bij veel grote Europese musea (Musée du Louvre Parijs, National Gallery en Tate Gallery London) zijn in de laatste decennia spraakmakende uitbreidings- en renovatie-projecten gerealiseerd. Zij hebben aan deze instellingen een enorme impuls en nieuwe uitstraling verleend. Dit mag ook van het 'millenniumproject' van Het *Nieuwe* Rijksmuseum verwacht worden.

Waar ruimtelijk of kwalitatief te vertalen, zijn de bijstellingen op basis van de gevoerde discussies verwerkt in het door het Rijksmuseum in september 2001 ingediende Programma van Eisen voor Het *Nieuwe* Rijksmuseum.

Nu de financiering rond is en de architecten gekozen, staan directie en medewerkers van het Rijksmuseum klaar om, vanuit een publieksgerichte optiek en een inspirerend concept voor een geïntegreerde presentatie van de collecties, een aantrekkelijker en toegankelijker Rijksmuseum te herscheppen om vele komende generaties te verrijken met een gevoel voor schoonheid en besef van tijd.

Ronald de Leeuw
hoofddirecteur

Bijlage: Het *Nieuwe* Rijksmuseum: Neerslag in de pers en op radio/TV

